

STRAATLANTAARNDIER

door Koen Eykhout

De Nederland Leest-actie van dit jaar rakelde de Oeroeg-discussie op. Behoort Hella Haasse tot de ‘belanda’s’ (Nederlanders) of ‘totoks’ (Nederlanders in voormalig Oost-Indië) die geen weet hadden van Indo’s (van gemengde afkomst) en schreef ze daarom *Oeroeg* te veel vanuit het perspectief van een blank meisje? Als buitenstaander kan ik het antwoord niet geven, maar dat het gevoelig ligt, blijkt uit *De man van gas en licht* van Nicolette Smabers. Dwars door de familie van kleine Eva loopt een scheidingslijn. Ze zijn eind jaren vijftig uit Indonesië terug gekeerd en zoals veel repatrianten beland in Den Haag. Eva merkt dat je niet moet praten over sommigen uit de familie. Er blijkt een geheim te zijn met raciale trekjes. Eva’s vader op wie ze erg gesteld is - ze delen kleine en grote geheimpjes met elkaar - is een van drie broers. Ik verklap hier niet waardoor die drie zo moeizaam met elkaar omgaan. De ruzie tussen de blauwogige broer die mocht studeren om daarna zijn bruinere broers te helpen – het kwam er echter nooit van – gaat over de grenzen van *Oeroeg*. Op vaders school in Indië had je Klojo’s, Indische jongens en Chinezen, en Kwasten, blanda’s of belanda’s, Nederlandse jongens, met wat Indische knapen die zich tegen de blanken aanschuurden. Het is die scheiding die de familiebreuk tot diep in de jaren zestig en tot in de volgende generatie veroorzaakt. We kennen zo’n doem uit de boeken van Couperus, Springer, Bloem, Vervoort en Keuls, maar Smabers geeft dit toegankelijke, strak gecomponeerde verhaal een extra dimensie door het te voeden met een feeërieke sfeer die goed past bij opgroeiende Eva en haar vader, die over een fantasierijke geest beschikt. Geheime woordjes die ze met elkaar delen als ‘paradijsfee’ en ‘lantaarndier’ verdiepen het mysterieuze van deze familie en ze maken niet alleen het geheim lichter te dragen, minder gedoemd, maar ook het verhaal draaglijker te lezen, minder zwaar. Kelders, kasten en kamertjes in het boek beklemtonen de onbegrijpelijkheden waarin Eva en eigenlijk elk kind leeft. De fraaie parallellen – zoektocht van Eva naar haar vader spoort erg mooi met die van een klein kind naar zijn pa, Eva’s vriend – moeten nog genoemd worden. Het haast achteloos wisselen van het point of view in de vertelling voegt ten slotte de nodige spanning toe aan een ontroerend verhaal van een vader en zijn dochter en een ontluikende liefde van Eva voor een man die als een engel zonder vleugels is, een ‘man van gas en licht’.

Nicolette Smabers – *De man van gas en licht*

300 blz. Gebonden. De Bezige Bij. Prijs 19,90 euro.